

**Plaatsingslijst van stukken
van het Bureau van
Christenen voor het
Socialisme en de
Nederlandse afdeling
Christelijke Vredes
Conferentie**

**Jaren van de organisatie 1974-1992
Jaren van het archief 1965-1999**

Samengesteld door J. van Dormolen

Collectie HDC | Protestantse Erfgoed
Bibliotheek Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Collectie nummer: 540
Maart 2020

Inleiding

De beweging ‘Christenen voor het Socialisme’ vindt haar oorsprong in Latijns-Amerika. In 1971 kwamen priesters bijeen in de Chileense hoofdstad Santiago om hun steun aan de volksfrontregering van president Allende uit te spreken. Al snel verdwijnt het woord priesters uit de naam, en al in april 1972 wordt een eerste continentaal congres van Christenen voor het Socialisme gehouden, om de rol van de kerk in een revolutionaire situatie kritisch te bespreken. In januari 1973 vindt clandestien een soortgelijke bijeenkomst plaats in Spanje en spoedig daarna ook in Italië.

In Nederland zoekt het ‘Kritische Kerk’-project van de Nederlandse Christen-Studenten Beweging naar een verbreding van perspectief buiten de studentenwereld. Het zoekt naar bondgenoten voor een Nederlandse Beweging CvS en vindt die onder meer bij de – na de coup tegen Allende uit Chili verdreven – equipe Calama, de groep Tegenspraak (goedgeels theologen die bij J.B. Metz in Münster hadden gestudeerd), bezoekers van het *Politisches Nachtgebet* van Dorothee Sölle en Fulbert Steffensky te Keulen, voorlopers van de latere Basisbeweging van Kritische Gemeenten, en (overwegend protestantse) erfgenamen van de Doorbraak-beweging van na de Tweede Wereldoorlog die op zoek zijn naar een hernieuwde en nu radicalere doorbraak. Op twee bijeenkomsten in het voorjaar van 1974 krijgt de beweging vorm. De NCSV stelt faciliteiten als een bureau en een secretariaat ter beschikking, en al snel weet de beweging goedgeels zichzelf te financieren. Er vormen zich ruim 10 regionale groepen, een landelijke vergadering heeft de hoogste zeggenschap en een stuurgroep verricht coördinatie. Al kort na de eerste landelijke bijeenkomsten verschijnt het blad *Opstand* (een associatie met de opstanding is bedoeld). Ook vinden soortgelijke initiatieven binnen West-Europa elkaar al snel.

Doelstelling is expliciete deelname aan de klassenstrijd vanuit (en in) de kerk (en de theologie), in het besef dat er al een reeks aan kerkelijke uitingen van bewustwording en actie plaatsvindt die een nadrukkelijker politieke spits verdient. Verondersteld is het theologisch inzicht, dat de in de Bijbelse teksten betuigde Bevrijder een krachtbron van verandering van de wereld vormt. ‘Socialisme’ is niet in beperkt partijpolitieke zin opgevat; wel meent CvS dat juist op het dan optredende moment van verflauwing van de Koude Oorlog samenwerking ook met communisten dient te worden gezocht (‘oecumene van links’). De oprichting van de beweging trekt (vaak kritische) aandacht in de pers, in het bijzonder van aloude strijders uit kringen als die van religieus-socialisten en christen-pacifisten.

De leden komen samen in een actief scholingsprogramma, dat zich onder meer bezighoudt met marxistische imperialismekritiek, het kapitalisme als permanente crisiseconomie, herlezing van de Nederlandse kerkgeschiedenis ‘van onderen’, vrouwen-, gay en lesbische bevrijding, ‘materialistische exegese’, vredesvragen en de oost-west-verhouding.

De beweging manifesteert zich het eerst publiekelijk in een kritische stellingname bij het initiatief ‘voor een nieuwe levensstijl’ van de Raad van Kerken in 1975 (wat betekent een dergelijke morele oproep voor de onderklasse?) en bij het eerste Europese CvS-congres, gehouden te Woudschoten (Zeist), tegen de Christen-Democratie (die zich in Nederland juist tot CDA

vormt) in 1976, gevolgd door optredens tijdens de verkiezingscampagne van 1977. Daarbij komen o.a. acties tegen uitsluiting van communisten van bestuursorganen aan de VU, deelname aan de Groninger Volkscongressen tegen economische achterstelling, en inzet voor het antiracisme-programma van de Wereldraad van Kerken en voor Stop de Neutronenbom. Op haar hoogtepunt in 1980 telt de beweging 322 geregistreerde leden en 1156 abonnees op *Opstand*. In dat jaar brengt ze ook een informatie-brochure uit, waarin de na intensief beraad tot stand gekomen tekst ‘Wat voor socialisme willen wij?’ is opgenomen.

In 1984 vertrekt CvS, in het vooruitzicht van de spoedige opheffing van de NCSV, van Woudschoten (waar – vermoedelijk – de BVD ooit een inval heeft gedaan en een deel van het archief ongevraagd heeft ‘meegenomen’) naar een eigen pand voor haar bureau aan de Obrechtstraat te Utrecht. Na de laatste jaren die in het teken stonden van ‘De crisis van het marxisme’, de perestrojka en het einde van het Oost-Europese socialisme en van de Sovjet-Unie, besloot zij in 1992 zich op te heffen en op te gaan in de – ooit mede door haarzelf opgerichte – Vereniging voor Theologie en Maatschappij. Deze nieuwe constellatie werd effectief in 1994. Toen ook werd het blad *Opstand* afgelost door *Ophef*.

Rinse Reeling Brouwer, mei 2023

Over het archief

Het archief werd, na een aantal omzwervingen, in juni 1992 tezamen met het archief van de Nederlandse afdeling Christelijke Vredes Conferentie (1974-1992) is afzonderlijk geïnventariseerd onder archiefnr. 523) door bemiddeling van H.G. Dane overgedragen aan het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden). Het archief werd in december 1999 met twee dozen aangevuld. Hier wordt echter alleen het CvS archief behandeld (op doos 52 na).

Nog voor de opgang van het bureau-CvS in de Vereniging voor Theologie en Maatschappij zijn er een aantal toevoegingen geweest aan het archief. De eerste van deze stamt uit 15 mei 1992. Zoals R.H. Reeling Brouwer vermeldt, is van de omvangrijke bibliotheek niets meer voorhanden, noch van de vele (ook internationale) tijdschriften waarop het secretariaat was geabonneerd. Wel bestaat er nog een omschrijving van de samenstelling van de bibliotheek, opgemaakt in 1978 (in doos 19).

Mogelijk belangrijke documenten voor onderzoeksdoeleinden bevinden zich in doos 1 en 6 (stuurgroep-documenten), in doos 2 (verslag secretaris najaar 1973-juli 1975), doos 2 en 3 (de notulen van jaarvergaderingen), doos 7 (documenten omtrent stuurgroep-secretaris 1985-1992), doos 9 (belangrijke financiële documenten), doos 19 (publicaties en boeken omtrent ideologische grondslag CvS), doos 39 t/m 44 (verslagen en documentatie).

In 1992 werden in totaal 29 ordners aan het archief toegevoegd. De inhoud van deze ordners is in sommige gevallen verdeeld over de verschillende dozen. Deze omvatten (zoals vermeld in de oude plaatsingslijst):

- Ingekomen en uitgegane post vanaf de oprichting in april 1974 tot de sluiting van het kantoor (8 ordners).

- Stukken voor landelijke vergadering en stuurgroep. Zoals in de oude plaatsingslijst vermeld staat, zit er een gat tussen zomer 1978 en december 1978.
- In de zomer van 1985 werd er afscheid genomen van de laatste betaalde secretaris. Vanaf die periode tot 1992 heeft stuurgroep lid Harm Dane zijn archief ter beschikking gesteld. Dit omvat:
 - 1 ordner met statuten etc.
 - 2 ordners van de landelijke werkgroep ‘materialistische exe-gese’.
 - Ordners van het 2^e en 3^e Europees Congres van de Christenen voor het Socialisme.
 - Ordner van Internationale Contacten.
 - Redactiestukken Opstand.
 - Ordner CvS-vrouwengroep.
 - Ordner met documentatie.
 - Ordner uitgave Frits Kuiper, ‘Christen en Socialist’.
 - Ook twee ordners die “welbeschouwd eerde thuis zouden horen in het archief van de voormalige NCSV...maar wel werk documenteren dat de KRIK/CvS-secretaris placht te doen: de oudledenconferentie t.g.v. het NCSV-Lustrum in 1978 en een periode vertegenwoordiging in de World Student Christian Federation.
- Stukken 1^e Europees CvS-Congres over Christendemocratie, in 1976 op Woudschoten.
- Stukken ontmoeting Europese Christenen ter herdenking 30 jaar Darmstädter Wort in 1977.
- Stukken ontmoeting Europese Christenen ter gelegenheid van de 70^e verjaardag van Hellmut Gollwitzer, december 1978 te Berlijn.
- Verder zijn er stukken van CvS-Regio Amsterdam door Reeling Brouwer bijgevoegd.
- Ook zouden er tijdschriften moeten zijn toegevoegd, maar deze heb ik niet aangetroffen.
- Gepubliceerde boeken.
- Scholingsmateriaal.
- Documentatie. Vermeld is dat KRIK-secretaris Theo Salemink een documentatiesysteem is begonnen, dat echter niet altijd even goed is bijgehouden. Het beeld is nu, inderdaad, wat willekeurig.
- Ook wordt in de oude plaatsingslijst nog vermeld dat het CVC-archief bij het CvS-archief is toegevoegd, maar ook dit is nog niet aangetroffen. Wellicht is het al afzonderlijk gecatalogiseerd / opgeruimd.

Op 24 januari 1994 werd er een tweede aanvulling op het archief gedaan, eveneens door Reeling Brouwer. Het gaat hier om:

- Archiefstukken ICTO-Werkgroep, 1982; archiefstukken regio Rotterdam, 1981-83.
- Wederom tijdschriften: ook deze nog niet aangetroffen.
- Verschillende uitgaven, brochures.
- Feminismescholing 1981.

- Documentatie: Koos van der Bruggen, ‘De internationale beweging ‘Christenen voor het Socialisme’’, Dosschrift nr. 4 van het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, KU Nijmegen 1977.
- Dr. L. Westland, ‘Eredienst en Maatschappij. Een onderzoek naar de visies van A.A. van Ruler, de Prof. Dr. G. van der Leeuwstichting en de beweging Christenen voor het Socialisme’ (diss. Utrecht, 1984).

Aanvulling 2004

- Omslagen betreffende Europa-Cie 1979-1981, enkele stukken en reisverslagen, Werkgroep DDR-gemeentecontacten, CFK-seminar en over TFK, 1965-1981.

Deze plaatsingslijst werd gemaakt door Jonas van Dormolen in het kader van een stage van drie maanden bij het VU Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden) gedurende de periode januari t/m maart 2020.

J. van Dormolen, maart 2020

Belangrijke jaartallen

1971	Ontstaan eerste CvS-beweging in Chili.
1972	Eerste Latijns-Amerikaanse congres CvS.
1974	Oprichting Nederlandse tak CvS.
1974	CvS komt in opstand tegen ontslag godsdienstleraar Gert Los vanwege zijn CPN-lidmaatschap.
1975/1976	Actie ter bestrijding van de ‘communistenjacht op de Vrije Universiteit’.
1978	Bestrijden van de ‘Campagne tegen de theologie van de bevrijding’ in de Rooms-Katholieke kerk.
1979	Medetekenen brief ‘aan de bisschoppen van Nederland’, waarin werd opgeroepen de achterstand van vrouwen in de kerken op te heffen, het priesterambt open te stellen voor vrouwen en hen te betrekken bij kerkelijk beleid.
1979	Bestuurslid Ost-CDU Heyl geeft op uitnodiging van de CvS een lezing over opbouw van het socialisme.
1980	CvS, Praagse Vredesconferentie, het Kraemerhuis en de WOEP organiseren een congres over Atomaire Ontwapening.
1984	Volledige zelfstandigheid CvS en losmaking van de NCSV.
1986	Sluiting van het bureau van CvS (Obrechtstraat 43, Utrecht).
1994	Ontbinding CvS en opgaan in Vereniging voor Theologie en Maatschappij.

Veel gebruikte afkortingen

BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst
CDU	Christlich-Democratische Union
CPN	Communistische Partij van Nederland
CVC	Christenen Vredes Conferentie
CvS	Christenen voor het socialisme
KRIK	Kritische Kerk
NCSV	Nederlandse Christenen Studenten Vereniging
Stasi	Ministerium für Staatssicherheit
WOEP	Werkgroep Oost-Europa Projecten

Plaatsingslijst

De nummers zijn doosnummers

- 1 NCSV-Krik Werkgroep. Stuurgroep landelijke vergaderingen, Presentielijsten vergaderingen en cursussen. 1973-1976. (De oude plaatsingslijst dient nog in deze doos te worden opgenomen; vanwege de corona-crisis is dit echter op het moment niet mogelijk).

2-5 Landelijke vergaderingen en stuurgroep. 1976-1983.

- 2 Bevat eveneens documenten Evangelische Studentengemeinde in der Bundesrepublik und Berlin (West). Notulen landelijke vergaderingen en jaarverslagen regio's. Bevat krantenknipsels en persoonlijke correspondentie. Verslag van de secretaris na-jaar 1973-juli 1975. Archief R.H. Reeling Brouwer i.v.m. CvS. 1976-1977.
- 3 Notulen landelijke vergadering. Documenten landelijke werkgroep materialistische exegese. Krantenknipsels. Uitnodigingen voor studiedagen. NCSV-KRIK project. Documenten aangaande 'Opstand.' Zakelijke correspondentie. Kopieën boekhoofdstuk. Archief R.H. Reeling Brouwer i.v.m. CvS. 1977-1978.
- 4 Documenten discussiestellingen 'Enka' (Anke van der Vlies). Landelijke vergadering, namenlijsten van aanwezigen. Projecten en posters. Correspondentie en NCSV-gerelateerde zaken. 1979-1980.
- 5 Notulen vergaderingen. Financiële documenten en opzeggingen. 1981-1983.
- 6 Stuurgroep. Notulen vergaderingen. Documenten huisvesting- en inventarisfonds. Kopieën van brieven en dubbele exemplaren. 1983-1985
- 7 Stuurgroep-secretaris. Brieven en documenten omtrent vergaderingen en scholingsdagen. Begrotingszaken. Persoonlijke correspondentie. 1985-1992.
- 8 Regio Amsterdam 1974-1981 en regio Utrecht 1983-1984. Notulen van vergaderingen en zakelijke / vereniging-gerelateerde correspondentie Reeling Brouwer.
- 9 Statuten en Financiën. Subsidies, publiciteit algemeen, aanvragen voor bijdragen na zelfstandigheid, begrotingsstukken. Ook

nieuwsbrieven, documenten omtrent jubileum, vergaderingen. Ook krantenartikelen. Verslag van secretaris Reeling Brouwer 1972-1978, wel genoemd in oude plaatsingslijst, is niet aangetroffen. 1983-1984.

- 10 Lustrum NCSV 1978. Financiën KRIK 1974-1978.
- 11 Correspondentie. Eveneens bulletins, posters. 1975-1978.
- 12 Correspondentie. Eveneens krantenknipsels, posters, bulletins etc. 1978.
- 13 Correspondentie. Eveneens krantenknipsels en posters. 1978-1979.
- 14 Correspondentie. Eveneens bulletins, documenten omtrent andere organisaties zoals de Protestantse Unie. 1978-1979.
- 15 Correspondentie. Eveneens bulletins. 1983-1984.
- 16 Uitgaande correspondentie. Eveneens een nieuwsbrief uit 1993 over opheffing van CvS. 1975-1980.
- 17 Ingekomen correspondentie. Krantenartikelen. Veel van andere organisaties, waarschijnlijk in de bus gegooid en op de stapel belandt? 1980.
- 18 Ingekomen correspondentie derde wereld. Kranten, eveneens niet gerelateerde zaken. 1980.
- 19 Uitgaven/publicaties, bibliotheek-lijst.
- 20 Opstand, redactie, 1978-1985.
- 21 Scholing. Scholing over het antimilitarisme, fascisme, etc.
- 22 Scholing. Mappen omtrent koude oorlog, Bremen, etc.
- 23 Scholing. Koude oorlog vervolg. Materialistische exegese, De Nieuwe Levensstijl etc.
- 24 Scholing. Arbeidersbeweging. Ook 'economische processen' en een map aangaande bisschoppen.
- 25 Scholing. Feminisme scholing, Christenen voor Chili, religie-kritiek etc.
- 26 Scholing. Zuid-Amerika, NTC-news Italië, kerken voor Angola.
- 27 Scholing. (Ideologie). B.R.D. / West Berlijn. Veel krantenartikelen.

- 28 Scholing. Christendom en Socialisme, kritische Christenen, kritische gemeenten: A'dam. Libertarianisme, vredesweek etc.
- 29 Scholing. Joden/Palestina/Israël, Christendemocratie, religiekritiek, Suriname, Afrika.
- 30 Scholing. Gastarbeiders, etc.
- 31 WSCF (World Student Christian Federation) 1976-1979.
- 32 Materialistische exegeze 1977-1981-1982.
- 33 Internationale contacten. Bevat correspondentie met organisaties in het buitenland (veel m.b.t. Christensocialisme), uitnodigingen en rapporten. 1975-1985.
- 34 Tweede Europees Congres van de CvS 1978-1979.
- 35 Congres 'Barmen' 1984, 3^e Europees Congres Mainz 1983, Wereldcongres Barcelona 1984.
- 36 'Christen en Socialist' Frits Kuiper 1976-1981, Congres Chr. Democratie 1970, vrouwengroepen 1979-1981.
- 37 Documentatie 1979-1981.
- 38 Documentatie algemeen.
- 39 Verslagen, documentatie. Ook enkele notulen, interne correspondentie en correspondentie met buitenlandse organisaties omtrent meetings etc. 1979-1982.
- 40 Verslagen, documentatie. Ook enkele notulen, interne correspondentie en correspondentie met buitenlandse organisaties omtrent meetings etc. 1982-1985.
- 41-43 Verslagen, documentatie 1985-1999, en rondzendbrieven 1983-1999.
4 dozen
- 41 1985-1986.
- 42 1987-1989.
- 43 1989-1990.
- 44 1990-1992. Rondzendbrieven, 1983-1999.
- 45 Conferenties: Praag, 1985; Görlitz, 1988; Algemene ledenvergadering Celakovice, 1991.
- 46 Info Bulletin Praag 1983-1991; Christelijke vredesconferentie.
- 47 Verschillende regio's: Deventer, 1980; Wageningen 1974-1975; Nijmegen, 1977-1985; Tilburg, 1974-1984; Limburg, 1979-1984; Noord-Holland, 1979-1984; Den Haag, 1977-1981; Kampen, 1978-1980; Twente. 1978-1979.

- 48 Verschillende regio's: Groningen, 1974-1984; Utrecht, 1974-1985; Rotterdam, 1974-1977; Delft, 1975-1980; Antwerpen, 1983; Amsterdam 1975-1980; Friesland, 1979.
- 49 Documenten omtrent groepen en organisatie gerelateerde zaken: Vrouwengroep, 1982-1984; Sociaal economische groep, 1982-1984; CvS, 1973-1976, Publiciteit CvS, 1974-1976, Adreslijsten, Opstand redactie, Barmen 1984.
- 50 Documentatie
- 51 Vrouwen naar Berlijn, DDR, CFK, eind jaren zeventig – 1984/5
- 52 CVC, 1992-zomer, 1999 (opheffing). Zie HDC collectie 523, Christelijke Vredes Conferentie. Stukken betreffende de CVC verzameld door A.C.M. van Melle-Hermans, *1931, †2007 o.a. assistente van A.J. Rasker en secretaris van de CVC Nederland.